

Bir Gezinin Notları :

ESKİŞEHİR'DE KÜTÜPHANELER

S. N. ÖZERDİM

8 mart 1959 pazar günü Eskişehir Çocuk Cezaevinde açılacak kitaplığı görmek, yapılacak törende hazır bulunmak üzere, Türk Kütüphaneciler Derneği Yönetim Kurulu kararı ile Eskişehir'e gönderildim.

Eskişehir'deki gönüllü kütüphanecilerin uyarmalarıyla, oraya bir gün önce gittim. Gördüklerimi kısaca anlatıyorum.

1 — Resmî kütüphaneler :

a) Memleket Kütüphanesi. Eskişehir'de 1924 te kurulmuş olan umumî kütüphaneye bu ad verilmiştir. Kütüphane eski bir binadadır; yeni bir bina yapılması düşünülmektedir. Kitap sayısı 15.000 dir; bunların bir kısmı yazmadır. Yazmaların İstanbul'a aktarılması istenmektedir. Küçük okuma salonundan öğrenciler faydalanmaktadır.

b) Çocuk Kütüphaneleri : Eskişehir'de birbirinden numaralarıyla ayrılan üç çocuk kütüphanesi vardır ; bir dördüncüsü için teşebbüse geçilmiştir.

Bunlardan 1 Numaralı Çocuk Kütüphanesi, Dumlupınar İlkokulu'nun büyük salonunda çalışmaktadır. 8 Ekim 1955 te açılmıştır. Salonu geniştir; masaları renklidir; kitaplar, büyük pencerelerin alt kısımlarına yerleştirilmiş etajerlerde, perdeler arkasında bulundurulmaktadır. Bir öğretmen tarafından yönetilmektedir. 20.000 liraya mal olmuş olan kütüphaneye Kütüphaneler Müdürlüğü 2500 lira yardımda bulunmuştur. Kitap sayısı 3500 dür. Okuyucu sayısı yılda 10.000 civarındadır.

2 Numaralı Çocuk Kütüphanesi, hükümet binası yakınındadır. Salonu daha küçüktür. Duvarları tablolarla süslenmiştir. Masaları renklidir. Bir öğretmen tarafından yönetilmektedir. 11.12.1956 da açılmıştır. 25.000 liraya mal olmuştur. 2177 kitabı, 3714 üyesi vardır. Günde 500 kişi kitap okumaktadır.

3 Numaralı Çocuk Kütüphanesi, eskiden eczane olan bir dükkâna yerleştirilmiştir. Bir öğretmenin yönetimindedir. 23.10.1957 de açılmıştır. 10.000 liraya mal olmuştur. Eşyaları daha mütevazıdır. 1578 kitabı, 918 üyesi vardır. Ocak 1959 da 3882, Şubatta ise 1213 okuyucu kütüphaneden faydalanmıştır. Okuyucu sayısının çokluğu üyelerin nöbetleşe faydalanmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu çocuk kütüphaneleri il idaresinin eseridir; Kütüphaneler Müdürlüğünden yardım görmüşlerdir.

Evlere ödünç kitap vermektedirler.

Her üçü de, erkek ve kız sayısını tesbit için, kütüphaneye gelen kız ve erkek çocukların değişik renkte fişleri kütüphanecinin masasına bırakmalarından faydalanmaktadırlar.

II — Özel teşebbüsler :

a) Eskişehir Kütüphanelerine Yardım Derneği'nin kurduğu kütüphaneler. Bu dernek 15.6.1955 te kurulmuştur. Amacı, Eskişehir'in ilçelerine, köyelerine, mahallelerine kütüphaneler kazandırmak; ayrıca, Eskişehir'de büyük bir merkez kütüphanesi vücuda getirmektir.

Dernek şimdiye kadar 260 köyde ve 6 ilçede kütüphane kurmuştur. Köy kütüphanelerini 300 e çıkararak Eskişehir'de -yakında- kütüphanesiz köy bırakmayacaktır.

Dernek kurucusu ve başkanı Avukat Hilmi Doğan Ertürk, 1955 te «Eskişehir Vilâyeti Kütüphaneler Sistemi» adlı bir kitap yayınlıyarak (Eskişehir 1955 Hakimiyet Matbaası. 47 S. 8°) derneğin amacını, kuruluşunu, çalışmalarını, gelecekle ilgili tasarılarını anlatmıştır. (Bir arkadaşımız bu kitabı ayrıca tanıtacaktır).

Kitapta, -Ankara'daki Milli Kütüphanemize yakın bir teşkilât ve vasıfları olan - büyük bir merkez kütüphanesi tasarlanmaktadır. Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'ndan da faydalanacak olan bu kütüphane, mikrofilm işlerine, müzik çalışmalarına kadar yaygın bir kütüphane olacaktır. Bu kütüphane ilim kütüphanesi ile halk kütüphanesi vasıflarını bünyesinde kaynaştıracaktır. Şehrin çeşitli semtlerinde halk (evlere ödünç kitap verme) ve çocuk kütüphaneleri kuru-

lacak, ilçelerde aynı yol tutulacaktır. Köylerde ise halk ve çocuk kütüphaneleri tek bir kütüphanenin çatısı altında kaynaşacaktır. H. D. Ertürk, Türkiye Kütüphaneler Sistemi üzerinde de tasarılarını açıklamış, Eskişehir için ele aldığı sistemi bütün memlekete yaygın olarak düşünmüştür.

b) Bedia Çetinörs'ün teşebbüsü ile kurulan kütüphaneler :

Eskişehir'in Osmangazi mahallesi'nde oturan Bedia Çetinörs adlı bir memur genç kız, 1958 yılı Haziran ayının 1. gününde Osmangazi Mahallesi'nde küçük bir odacıkta bir çocuk kütüphanesi açmıştır. O semtin (demiryolu işçilerinin mahallesidir) çocuklarını yardıma çağıran B. Çetinörs, para bulmuş, sağa sola başvurarak kitap sağlamıştır. Bugün kitap sayısı 2.000, üye sayısı 400 civarındadır. Bu sayılar her gün yükselmektedir. Haftada bir gün üyeler toplanmakta, okudukları üzerine konuşmaktadırlar. Evlere ödünç kitap verilmektedir. B. Çetinörs, kitapların künyeleri ile ödünç verne işlemi tek bir kart üzerinde birleştirmiştir.

B. Çetinörs, Eskişehir Hastanesi ile de anlaşarak çocuk koğuşunda fazla kitaplarla bir şube de açmış, ayrıca, çocukları hasta arkadaşlarını ziyaret, onlara hediyeler vermek gibi sosyal ilgilere de yönelmiştir.

B. Çetinörs, Eskişehir'in 64 mevcutlu Çocuk Cezaevinde de bir kitaplık açmak için Eskişehir Savcısı vasıtası ile Adalet Bakanlığına başvurmuş, gerekli izni aldıktan sonra çalışmalara başlamış, kısa zamanda Cezaevi'nin küçük bir odasını dolap, masa, sandalya gibi eşya ile bir kitaplık haline getirmiştir.

İşte 8 mart 1959 pazar günü törenle açılan kitaplık budur. Törene o gün saat 15.00 te Çocuk Cezaevi'nin yanbaşındaki Yunus Emre İlkokulunun bir salonunda başlandı. Çocuk Cezaevinden bir genç açılış konuşmasını yaptı. Bundan sonra : Vali Yardımcısı, Savcı, Maarif Müdürü konuşular. Türk Kütüphaneciler Derneği temsilcisi olarak bundan sonraki konuşmayı ben yaptım ve -istek üzerine- kütüphane çeşitleri üzerinde de kısa bilgiler verdim. Benden sonra Eskişehir Kütüphanelerine Yardım Derneği Başkanı H. D. Ertürk, Eskişehir öğretmenlerinden Cemal Oğuz Öcal, Vehbi Cem Aşkun, Osmangazi Mahal-

lesi Çocuk kitaplığından küçük bir kız konuştu; iki çocuk şiir okudu. Nihayet, kapanış ve teşekkür konuşmasını Bedia Çetinörs yaptı, Törene Çocuk Cezaevi Kitaplığında devam edildi. Törenin bu safhasına Eskişehir Valisi İbrahim Tevfik Kutlar da yetişti. Eskişehir'in geleneksel sahlebi ile simidi ikram edildi. Akşama dokru tören sona erdi. Mahpus çocuklar, kendilerine bir kitaplık kazandırmış olan B. Çetinörs'ü coşku ile alkışladılar.

Milli Kütüphaneye Yardım Derneği de kitaplığa bir miktar kitap bağışlamıştı. Kitaplığın kitap sayısı şimdiden 1000 i aşmıştır.

Eskişehir'de kütüphaneye, kitaba karşı büyük bir ilgi vardır. Eskişehir'deki kitabevelerinden birinin sahibi bu ilgiyi, yukarıda adlarını ve çalışmalarını andığımız iki teşebbüs sahibini anlayışla desteklemekte, bu destekleşt ticari anlayıştan ileriye varmaktadır. Eskişehir Kütüphanelerine Yardım Derneği'nin düzenlediği kitap pilyangosunda Dernekle kitapçı elele vererek çalışmışlardır.

Eskişehir de -hele çocuklar- okumaya çok düşkünlüdürler. Kütüphaneler yetmiyor. Bu isteği karşılamak için yeni çocuk kütüphaneleri açılması gerekmektedir. Ertürk ile Çetinörs'ü halk -memleketin her yanından- destekliyor. Eskişehir idarecileri de yardımlarını esirgemiyorlar. Ama, istekler bu desteklerin de üstündedir.

Hilmi Doğan Ertürk'le Bedia Çetinörs'ün adları, Türk kütüphanecilik tarihinde özel bir yer tutacaktır. Türk Kütüphaneciler Derneği olarak bizim de onlara yardım etmek ödevimizdir.